

Ismét az iskolapadokban

Vége a téli szünetnek — Közel a bizonyítvány

Az utolsó pillanatban Téli apó engedett az unszolásnak, s kegyesen megrázta hószakállát, sok ezer gyerek türelmetlen kérésére. Az egyhetes szoba- (és tévé-) fogság után tódultak is a srácok a töltésoldalba, egyenként örvendeztek minden hópelyeknek. Vegre! — sőhajtottak a szülők is, akiknek főhetett a fejük, hogyan kössék le gyermekük felszabadult energiáit, természetesen téli program híján. Legtöbbjük szerencsére meg tudta oldani, hogy a szünetben személyesen vizsgálja magzata testi és lelki épességét: a napköziseknek mindössze 10 százaléka vette igénybe az iskolai felügyeletet. Nekik is kellemesen teltek a téli napok, színes kínálatból válogathattak. A művelődési házak — élükön a Bartók Béla művelődési központ — idén először „házhöz vitték” műsoraikat. A népművelők fel-

mérték, hol, mit szeretnének látni-hallani, s ennek megfelelően rendeztek különféle foglalkozásokat az általános iskolákban. Vezet a videó: a tévé gyermek- és mesefilmjeit, valamint olyan bábelőadásokat vetítették, amelyeket a Bartók művelődési központban vetettek fel.

Az Ifjúsági Házban a legnagyobb sikert Halász Judit és a *Bojtorján* együttes aratta. A Karácsonyi ajánlékosár keretében sok apróság tanult meg babokat, szörlabdát, asztali diszketet barkácsolni. A Balázs Béla Úttörőház minden napra gondoskodott elfoglaltságról: az alkotóház összejövetelein ehető és nem ehető karácsonyfadszöveget készítettek, a játszóházban 40 év negyven játékával ismerkedtek a kicsik. Úttörődiszket, mesedélétőt is rendeztek.

Mától azonban ritkulnak a programok — jobb is talán, hogy oda (az idej) hó —, nem érnek már rá a gyerekek; iskolapadban telik napjuknak legalább fele. Még egy hónapot kaptak; tegyenek meg mindent azért, hogy a lehető legjobb jegy kerüljön a félévi bizonyítványba. Január végén osztályozókonferencián döntenek a pedagógusok közel 20 ezer szegedi általános iskolás, 7 ezer középiskolás és 4 ezer 300 szakmunkástanuló érdemjegyeiről. Az általános iskolák első osztályosai tájékoztató füzetükben még csak írásbeli értesítést visznek haza.

A bizonyítvány körüli izgalom után a nyolcadikosoknak újabbak, a felvételivel kapcsolatosak következnek. December, január, február a jelentkezések előkészítésének időszaka. Az osztályfőnökök szülői értekezleteken és osztályfőnöki órákon ismertetik a továbbtanulási lehetőségeket, indokolt esetben egyénileg is megbeszélnek a terveket. A jelentkezési lapokat március 20-ig továbbítják a középok intézményekbe. Szóritja a jelentkezési határidő a testnevelési osztályokba, a katonai iskolákba, művészeti és speciális természetismereti szakokra pályázókra, nekik január, február folyamán be kell adni a felvételi nyomtatványt. A hat évesek szülei ne felejtsek el március 1-jéig beírni csemetéjüket.

A második félév a *vetélkedők időszaka*. Mint minden évben, idén is számtalan kulturális és szaktárgyi versenyen mérhetik össze tudásukat a diákok. A Kazinczy szépséges-versenyt március 25-én, a kisdobosok versmondóversenyét április 17-én tartják. Április végén lenni műfordítóversenyen bizonyíthatják képességeiket az orosz nyelvbarátok. Különlegesen színesek lesznek idén a *gyermeknap rendezvények*, melyek május 24–25-én, a Magyar Úttörő Szövetség megalakulása 40. évfordulójának jegyében zajlanak.

Varju Erika

Válások krónikája

Magyarországon legutóbb Szegeden válnak. 1982-ben ezer házasságkötésre 517 válás jutott (az országos átlag ekkor 378), egy évvel később ezer boldogító igen mellett 491 esetben végződött „sikeresen” a házassági bontóper — amikor az országos átlag 386 válás volt. A mediterrán hangulatú Tisza-parti városban a kiugróan magas statisztika gyakori társasági beszédtema. A véletlen műve vagy szociológiai jelenség? — töprengenek már régóta tudományos körökben is.

Szeged a listavezető

Ügyvéd ismerőseimet hiába kérdezem, általánosságokat mondanak a válás okairól. Ők adják a tippet, menjek az egyetemre, ott már kutatják ezt a témát. A polgári jogi tanszék docense, dr. Tóthné Fábrián Eszter adatokat, számokat ismétel. De amikor interjút kérnek, udvariasan figyelmeztet, nincs sok értelme a beszélgetésnek.

Két évvel ezelőtt a hallgatókkal együtt elkezdünk kutatni, miért Szegeden válnak a legtöbben az országban. Sajnos, semmi komoly tudományos eredmény nem jött össze a vizsgálatokból. Anyit megállapítottunk, az egyik ok az értelmiség nagy száma, hiszen Szeged kimondatai értelmiségi város. Ez a kutatás végül is úgy fejeződött be, hogy felmértük a tartásdíjat fizető apák szociális helyzetét. Időközben megválasztottak dékánhelyettesnek, és a sok hivatali elfoglaltság miatt a speciális szegedi körülmények feltérképezését nem tudtam folytatni. De nem mondtam le arról, hogy egyszer befejezném. Annál is inkább, mert nemcsak a válásban, hanem az öngyilkosságban is országosan első városunk, s valószínű, hogy a két dolog összefügg. Egyébként a szegedi bíróság elnöke kitűnő csa-

lakásra. A férfiak esztendő-kön keresztül késő estig dolgoznak, pluszmunkát vállalnak. Keveset vannak otthon, és az asszonyok a cél érdekében túrnek. De az új lakásban már kitör belőle a hosszú időn keresztül visszafojtott keserűség. Nem egyszer előfordult már, hogy egymást beszélte rá a nők a válásra. Valamelyik nap úgy állított be az irodánkba az egyik fiatalasszony, bizto-sítsunk jogi képviselőt a válóperéhez. Szomszédjára hivatkozott, mennyivel jobb lett az élete, mióta kirúgta a férjét. A szóbanforgó hölgyet ismertem, és igazat is adtam, hogy elvált, mert az ura ütötte-verte, állandóan részeg volt. De emezt próbáltam lebeszélni a válásról, mert rendes a férje. A nő nem tudtam meggyőzni, azt mondta, majd lesz valahogy, a lakást ugyanis neki ítélik, és nála marad a gyerek is. Itt a lakótelepen egyre több a magányos, elvált asszony. Nem könnyű egyedül élni, gyakoriak a tragédiák. Nem is olyan régen elkeseredésében egy fiatal anya lépett ki a nyolcadik emeletről.

Nők indítják

Gál Sándor, a szegedi bíróság elnöke naprakész a válásokból. Azzal fogad, hogy a házasságok stabilitása évről évre gyengül. Statisztikai adatokkal támasztja alá érveit, ugyanis az 1970-es évek óta a válások száma 30 százalékkal emelkedett Csongrád megyében. Tehát nem hirtelen robbanásról, hanem megalapozott folyamatról beszélhetünk.

Nehéz erről nyilatkozni, rendkívül bonyolult, összetett kérdés. Világviszonylatban emelkedik a válások száma. A válás persze nem egyenlő az alkoholizmussal, társadalmilag nem szabad úgy minősíteni, azonban Szegednek az országos arányt jóval meghaladó statisztikája meditatióra kell hogy késztesse. Tapasztalataim szerint ez a helyzet elsősorban a nők foglalkoztatási arányával magyarázható, ami köz tudottan sokkal magasabb, mint az országos átlag. Itt, a Tisza-partján a könyvkiadás központja, ezenkívül nagyon sok az értelmiségi nő is. A bontóperet több mint 70 százalékban a nők indítják el. A 60-as években még felefele arányban megosztott ebben a vállalkozásban a két nem.

Hogy a nők ilyen kezdeményezők lettek, azt jelenti, függetlenségre törekednek?

Nagyon nehéz kideríteni, a férj és a feleség közül melyik tesz többet a családi kötelék lazításáért. Nem derül ki ez a bíróságon. A házastársak döntő többsége közös megegyezéssel válik. Így azok valódi indítóokot mi nem tudunk meg. A sajátos válási statisztikában azonban véleményem szerint az is közrejátszik, hogy a nők a munkahelyen ebben a kérdésben egymásra nagy hatással vannak. Szinte egymástól tanulják el, az otthoni problémákat bontóperrel lehet elintézni. Ez a magartás minta, biztosan speciális oka a jelenségnek. A többi általános, de azért hozzatennem, a nők egyenjogúsításának sokféle társadalmi feltétele hiányzik még. Amikor azt mondjuk a lányoknak, asszonyoknak, ugyanannyit dolgozzanak a munkahelyen, mint a férfiak, akkor a férfiak általában otthon nem segítenek a háztartásban. Pedig a szolgáltatások nem könnyítik az otthoni munkát. A kettős teher miatt a nők túróképesége csökken. A házasság intézményének presztízse nemcsak a sok válás miatt változott. A házasságkötések száma is csökken. De a monogámia nem szenvedett vereséget, divat lett papír nélkül együttélni. Egyébként a költéségeket egyre nehezebben viselik el az emberek az élet legkülönbözőbb területein. Fegyelmezetlenebbek lettünk.

Lakótelepi főbiák

Az Északi Lakásfenntartó Szövetkezet tagságának a száma megközelíti a 10 ezret. Csoma Lajos, a szövetkezet elnöke hivatalból is sok ember gondját-baját ismeri. A szövetkezeti ember nem kíváncsi természetű, mégis beavatják az intim titkokba. A lakótelepen kevés a nyilvános telefon. A szövetkezeti iroda reggeltől késő estig nyitva, szinte társadalmi fórum, és az elnök általában a telefon bármelyik lakó használhatja, ha rendőrt vagy mentőt kell hívni. Az elnök így tanúja a drámai eseményeknek.

Megfigyeltem, a beköltözés utáni első év a legnehezebb. Kemény munkával évekig gyűjtötték a pénzt a

lakásra. A férfiak esztendő-kön keresztül késő estig dolgoznak, pluszmunkát vállalnak. Keveset vannak otthon, és az asszonyok a cél érdekében túrnek. De az új lakásban már kitör belőle a hosszú időn keresztül visszafojtott keserűség. Nem egyszer előfordult már, hogy egymást beszélte rá a nők a válásra. Valamelyik nap úgy állított be az irodánkba az egyik fiatalasszony, bizto-sítsunk jogi képviselőt a válóperéhez. Szomszédjára hivatkozott, mennyivel jobb lett az élete, mióta kirúgta a férjét. A szóbanforgó hölgyet ismertem, és igazat is adtam, hogy elvált, mert az ura ütötte-verte, állandóan részeg volt. De emezt próbáltam lebeszélni a válásról, mert rendes a férje. A nő nem tudtam meggyőzni, azt mondta, majd lesz valahogy, a lakást ugyanis neki ítélik, és nála marad a gyerek is. Itt a lakótelepen egyre több a magányos, elvált asszony. Nem könnyű egyedül élni, gyakoriak a tragédiák. Nem is olyan régen elkeseredésében egy fiatal anya lépett ki a nyolcadik emeletről.

Orvos László csak nők között dolgozott. Korábban a Szegedi Textilművekben volt művezető, most pedig a Ruhagyártó igazgatója, ahol az 1600 munkás közül a többség asszony vagy lány. Természetesen nála is a válások iránt érdeklődtem.

Diszkretnen kezelik ezt a témát, szobámba már mondatfoszlányok sem jutnak be. Amíg művezető voltam, az asszonyok között állandóan téma volt a válás. Most abból következtetek, hogy valaki egyedül nevelni gyermekét, hogy hajt. Mi is szenvedtünk gm-k-t, de nem bírták a túlmunkát, feloszlattuk a munkaközösséget. Itt ugyanis a szalg mellett nem lehet lazálni, a hét és fél órát ki kell dolgozni. Valószínűleg ezért is bukkott meg a gm. Azonkívül nagyon sok asszony otthon a második műszakban könnyebben tud dolgozni és jobban maszekolni. Bedolgoznak a butikosoknak. Erre a pluszmunkára a legjobban az elváltak kaphatók, és így még a gyermekeikre is tudnak felügyelni. Persze kérek, ilyen terhelés mellett hogyan lehet foglalkozni a gyermekkel.

És a gyerekek?

A bíró, a pedagógus, az igazgató, az elvált szülő... egybehangzó véleménye, a válópereknek igazi károsultjai a gyerekek. Farkasinszky Teréz, a gyermekideggyógyász pszichiáter foglalkozásából eredően is a legjobban ismeri a bontóperet következményeit.

Rohamosan emelkedik a csonka családok száma, és ezzel arányban egyre több gyereket hoznak intézetünkbe pszichés panaszokkal. Ejszaka bepisiának, kialakul az ujjszopás, visszacsúsznak a tanulásban. Nem könnyű eldönteni, a lelki traumák mikor keletkeztek, a szülők rossz házassága idején, vagy miután elváltak. A gyerekeket általában megviseli az egyik szülő elvesztése. Az új házastársat, a nevelőszülőt pedig nem mindig fogadják el. A gyerekek azt szeretnék, ha a szülők együttmaradnának, ők nem tudnak választani az anya vagy az apa közül. A bíróság előtti civakodások sajnos súlyosbítják a helyzetet. A gyerek serdülő korában az anya vagy apja ellen fordul, amiért gyűlölködő szelvényben nevelték. A házastársak kiegyensúlyozott együttélésére nem lehet receptet adni. Am a gyerekek érdekében sok választ meg kellene előzni. Oly módon is, hogy az emberek tegyék magukat alkalmassá a problémák rugalmas megoldására...

Halász Miklós

Láttam, hogy...

...homályos jégzemekkel dideregnek az autók. És láttam azt is, hogy meleg vizes tállakkal rohanálgálnak kocsijukhoz hajnalonta az emberek. Jeget oldanak, illetve csinálnak. Mire a szélvédő egyik felén enged a hőnek a jégpáncél, a másikon is enged a hőnek a lecsurgó víz. Újra megfagy. Idegesítő „játék” ez, munkába menet.

Ellenszer viszont számtalan akad, ami kényelmes biztonsággal teszi a jégoldást, a páraúszást az utastérből. De hol a kémikusok „főztje”? Kocsiban nincs, boltokban csak úgy hiányzik. Marad hát a nem praktikus vizes öblögetés?

Nem! Így tömören tájékoztattak a „kegyszerek” gyárában, a Medikémiánál. Odaúszttam a Trabantot a Cserepes sorra, a gépápoló szerék műhelyébe. (Csak zárójelben: magam lennék a külföldi partner, megrendelői ked-

vem szegné az undorító környék, amiről persze nem a szövetkezet tehet!) Beléptem hát a hetedhétországban ismert Medikémi irodaházába. A vitrinek telis-tele a kiváló minősítést kiérdemelt megkülönböztető jegyekkel, termékekkel. Kapható lenne itt a jégoldó, a be nem fagyó ablakmosó, a páramentesítő meg a hidegindító? Sajnos, nem. Oka: nincs. Alapanyag nincs. Importbeszerzésről lévén szó...

Hiába jeleztek a vezetők jó előre, hogy gond lesz a télen-kell termékekkel, a külföldi partnerek mégsem segítenek. Küldtek ugyan az óév végére anyagot, fel is dolgozták, de későn kerültek ezek a termékek az üzletkebe.

Íme a magyarázat. Tudom, ettől persze még befagy az ablak. De legalább — ismerjük a hiány okát.

— ács —

Apolló

— Ha jó zenét akarsz, gyere velem! — mondták a srácok bulira éhesen. — Elvis énekel a Palánkban!

— Szia Apolló!

— Amíg legurítok egy sört, a „Bagács band” helyettesít! — válaszolta a mikrofonba, és mi természetesen belekezdünk az „Esőcepp koppan, elrobog egy villamos”, című magánzámába. Tizenvalahány évvel ezelőtt...

„Apiból” azóta igazi zenész lett. A hangja jobb, mint valaha, Fender-zongorájával csodás hangulatot varázsol éjszakánként. És, mint hozzátesszi: azóta meg-nőtt az orrom is!

A kezdetről így beszél: — Utáltam a zongorát. Már 6 éves koromban a szabadon választottat szerettem, és nem a kötelezőt. Czövek Ernától a pafonra másztam. Aztán a Tanárképző Főiskola zenei tagozatán összefutottam Lányi Lajos tanárral, aki a szünetekben dzsesszt és tánczenét játszott. Ez volt rám a legnagyobb hatással. Az elméleti alapokat 8 éven keresztül Erdős János tanár úrtól szívtam magamba. Másfél éves gimnáziumi „tartózkodásom” alatt Joó Ete próbálta „be-lélmerni” a dzsesszt. Ez a próbálkozása nem járt teljes sikerrel, mert én inkább

Tizenhét éve az éjszakában

kimondottan a tánczene felé sodródtam.

— Első nyilvános fellépésed?

— Lukács Petivel 1967-ben, amikor szó szerint „beugrottunk a Repülőbe”. Egy év múlva már Kelemen Pistával a Jegesben játszottunk. A katonaság után Anna presszó, Palánk, Szöke Tisza, Lila Akác következett. És a felejtethetlen balatoni hagnik, „Földvár felé, felúton...” 1975–77 között a Szeged bárban, 1978–82: Mezőkóvács házában, 1983-ban a „Felsővárosi Művekben”, majd a hódmezővásárhelyi Csillag presszóban. Most ismét a Szeged bár az „otthonom” „Visz-

szatéró bűnös vagyok én...” Hogy őszinte legyek, innen szeretnék nyugdíjba menni! A Tempó trióban olyan zenészekkel léphetek fel éjszakánként, mint Greksa Tibor dobos és Ferkovics Jenő gitáros-énekes-bandagazda, de még sorolhatnám...

— Az éjszakában dolgozol immár 17 éve. Birod?

— Ez a lételemem. Azt hiszem, a „normális” élet-ritmust már nem tudnám felvenni. Ehhez persze olyan társ is kell, mint a feleségem. Mellette nagyon sokat köszönhetek Kiszin Miklósnak, az OSZK megyei kirendeltség-vezetőjének. Hogy eddig is el tudott viselni!

B. L.

Ki miben tudós?

Fordulópontjához érkezett a tavaly októberben megkezdődött „Ki miben tudós?”-verseny. A budapesti és a vidéki válogatók után immár a televízió nézői is tanúi lehetnek a vetélkedősorozatnak: januártól nyolc héten keresztül ki-sérhetik figyelemmel a játékok elődöntőit, illetve döntőit.

A Művelődési Minisztérium, a KISZ Központi Bizottsága és a Magyar Televízió által meghirdetett országos, többfordulós versenyen a tanulók ezúttal biológiából és történelemből mérhetik össze tudásukat. A területi versenyeken részt vett több ezer diák közül a január 11-én kezdődő adásokban már csak nyolc-nyolc, tantárgyanként legjobbnak bizonyult középiskolás áll a kamerák — és a zsűri — elé. Csakúgy, mint az eddigi vetélkedőkön, a cél most is az, hogy a lexikális ismeretek, a tananyagon túl a versenyzők elsősorban a lényegre és az összefüggésekre felismerő képességüket bizonyíthassák.

Az elődöntőket szombatonként — január 11-én, 18-án és 25-én, valamint február 8-án, 15-én és 22-én — a második műsorban láthatja a közönség, a döntőket pedig az első csatornán sugározzák.